

Іванова Н. Г. доктор психологічних наук, професор, начальник наукової лабораторії Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій Національної академії СБУ
<https://orcid.org/0000-0002-6108-4725>

Андрусішин Ю. І. кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник наукової лабораторії Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій Національної академії СБУ
<https://orcid.org/0000-0002-2948-6839>

Паливода О. О. кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник наукової лабораторії Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій Національної академії СБУ
<https://orcid.org/0000-0003-2027-3316>

ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ТА ПРИНЦИПИ АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ БЕЗПЕКОВИХ ІНСТИТУЦІЙ

У статті із застосуванням комплексу методів теоретичного рівня дослідження обґрунтовано й охарактеризовано психологічний механізм та психологічні передумови його успішної реалізації, які є важливими аспектами для об'єктивної характеристики інформаційних блоків. Виокремлено основні принципи аналізу інформації, що здійснюють фахівці безпекових інституцій у процесі професійної діяльності.

Ключові слова: аналіз інформації; проактивне мислення; принципи; психологічний механізм; безпекова інституція; сприймання; творчі здібності.

Вступ. Сучасне суспільство вирізняється інформаційною насиченістю, гібридними викликами та ризиками, глобальним накопиченням інформаційних ресурсів, їх інтенсивним розповсюдженням та використанням. Це зумовлює підвищення рівня обізнаності людей щодо можливостей деструктивного використання різноманітних маніпулятивних технологій та інформаційно-психологічних ресурсів приховування реального стану справ, особистісних вад чи реалізації терористичних намірів тощо. Виконання фахівцями безпекових інституцій своїх функціональних обов'язків у такому перманентному інформаційному просторі зумовлює необхідність здійснення ґрунтовного аналізу значних масивів різновидової інформації. Тож забезпечення успішного функціонування дієвої ефективної системи аналізу інформації у професійній діяльності зазначеної категорії фахівців із урахуванням особливостей такої діяльності та перебігу безпекової ситуації актуалізує низку методологічних,

методичних та практичних проблем. Однією із них є виокремлення психологічного механізму та основних принципів аналізу інформації як вихідних засад якісної реалізації зазначеного процесу.

Відповідно, метою статті є обґрунтування й характеристика важливого для об'єктивної характеристики інформаційних блоків психологічного механізму, а також виокремлення основних принципів аналізу інформації, що здійснюється фахівцями безпекових інституцій у процесі їхньої професійної діяльності. Основними завданнями у межах вказаної мети є: визначення етапів такого психологічного механізму та опис психологічних передумов його успішної реалізації, деталізація визначальних принципів, що детермінують базові орієнтири якісного опрацювання інформаційних масивів.

Теоретичне підґрунтя. На основі аналізу літературних розвідок проблемних аспектів роботи з інформацією встановлено, що дослідженням зазначених питань

займалась значна кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Л. Беккер, В. Варенко, В. Глушков, Т. Еріксон, В. Ешбі, М. Згуровський, Ю. Курносів, З. Партико, В. Плетт, Р. Солсо, В. Цимбалюк, К. Шеннон та ін. Зокрема, вивченню ролі й місця інформаційного забезпечення в організації науково-дослідного процесу присвятили свої праці В. Бакуменко, М. Білуха, Г. Бірт, Н. Гетьманцева, Н. Грицяк, В. Князев, В. Корженко, О. Кукарін, А. Семенченко, В. Тронь, В. Шейк та ін.

Також об'єктом наукових пошуків дослідників є різноманітні питання аналітичної обробки інформації фахівцями правоохоронних органів та безпекових інституцій. У межах зазначеного розглянуто здебільшого теоретичні, правові та організаційні засади інформаційно-аналітичної роботи. Водночас, питання психологічних аспектів здійснення аналізу інформації в інституціях сектору безпеки та оборони залишилися поза увагою науковців.

Методи дослідження. Для досягнення сформульованої мети та реалізації окреслених завдань у статті використано комплекс теоретичних та спеціальних методів, зокрема: систематизація та узагальнення, порівняння та абстрагування, структурування та об'єктивізація, психологічний аналіз особистості, інтерпретація поведінкових ознак та прогнозування можливих дій.

Результати і обговорення. Для якісного й всебічного дослідження значних обсягів інформаційних масивів, фахівцям безпекового сектору слід зосередитись на досягненні низки пріоритетних цілей, насамперед:

- встановити рівень достовірності інформації;
- зрозуміти значущість певної інформації та актуалізувати мисленнєву діяльність і увагу, відсторонившись від інших проблем та думок;
- постійно надолужувати свої знання відповідно до динамічних інноваційних змін інформаційно-наукової сфери;
- під час роботи з інформацією враховувати власні індивідуально-

психологічні особливості та стиль діяльності;

- розвивати інтелектуально-прогностичні та комунікативно-креативні якості;

- формувати та застосовувати конструктивно-результативні стратегії аналізу інформації, на основі яких розробляти відповідні прогностичні моделі подальшого перебігу подій.

Разом з тим, успішність реалізації вказаних цілей детермінує, насамперед, усвідомлення психологічного механізму аналізу інформації, який розкриває витoki певних позицій та послідовність відповідних когнітивних дій особистості фахівця, тобто фактично запускає процес аналітичної обробки інформації. У межах зазначеного досить слушним є твердження про те, що позиція кваліфікованого фахівця заснована на професійній рефлексії, а некваліфікованого – на власній Я-концепції [1, 36]. Саме рефлексія, котру розуміють як самопізнання шляхом роздумів над власними переживаннями, відчуттями та думками, виступає основною передумовою ґрунтового аналізу інформації, який починається з особливостей її сприйняття особистістю конкретного фахівця.

Водночас, слід враховувати, що не завжди відбувається синхронний аналіз інформації (почутої, побаченої, відчучої) під час її сприйняття, оскільки може не ставитись така мета чи інформація не фіксується як значуща у межах реалізації службових завдань. Якщо у процесі професійної діяльності фахівець опрацьовує необхідні масиви інформації, то він спочатку, як правило, її синхронно аналізує (актуалізуючи пізнавальні психічні процеси, зокрема сприйняття, увага, мислення), а потім, за необхідності, здійснює більш детальний її аналіз.

Але також важливо зазначити, що перш ніж аналізувати інформацію, необхідно перевірити рівень її достовірності (джерело та його надійність). Натомість, аналіз інформації може здійснюватися і для визначення рівня її достовірності чи мети дезінформації. Отримавши певну інформацію, фахівець має одразу орієнтуватися на її ефективне опрацювання.

Для цього необхідно себе мотивувати через усвідомлення значущості реалізації аналізу інформації для виконання певних професійних завдань та здійснити цикл пізнавальних дій, зокрема: сприймання інформації, її первинне і наступне осмислення, фіксація (помітки) та структурування, взаємозв'язок із вже відомою інформацією та наявними знаннями, запам'ятовування, повторний перегляд з метою більш глибокого її розуміння та виявлення додаткових професійно значущих аспектів.

Загалом, психологічний механізм аналізу інформації має містити низку наступних етапів:

- усвідомлення її значущості, мети та необхідності аналізу;
- сприймання інформації та виокремлення пріоритетних аспектів;
- виділення та структурування опорних/ключових аспектів та акцент на них;
- осмислення інформації та виникнення відповідних емоцій (емоційний відгук), мотивів до якісного аналізу інформації;
- співставлення інформації з відповідними наявними знаннями;
- власна первинна інтерпретація отриманої інформації;
- врахування своїх індивідуальних особливостей, що можуть сприяти / перешкоджати об'єктивному аналізу цієї інформації (також індивідуальних особливостей особи, яка повідомила або передала цю інформацію);
- визначення способу дій (алгоритм, методи, стратегії);
- прийняття рішення діяти.

Успішна реалізація представленого механізму, насамперед, забезпечується постійним вдосконаленням інтелектуальної сфери особистості фахівця та розвитком творчого мислення. Фактично, під час сприймання інформації людина завжди має певні пріоритети щодо значущих для неї інформаційних блоків і їх осмислення починається у першу чергу. Тож, у процесі роботи вказаного механізму відбувається активне мислення, яке певною мірою його корегує та забезпечує.

Як відомо, мислення є психічним процесом опосередкованого і узагальненого відображення людиною предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх суттєвих властивостях і зв'язках. Воно також активізує, зокрема й сприймання, увагу, пам'ять та виконує складну регулятивну функцію у психіці людини, яка поєднує у собі [2, 77]: 1) розуміння – розкриття сутності предметів і явищ, їх призначення, а також зв'язків між ними; 2) розв'язання проблем, задач; 3) цілепокладання – породження нових цілей, програм поведінки та діяльності; 4) рефлексію. Загалом, під час аналізу інформації мислення, як і зазвичай, розгортаючись як процес розв'язання задачі, містить ряд етапів:

- перший – визначення та усвідомлення проблемної ситуації (яку саме інформацію треба аналізувати та з якою метою);
- другий – постановка задачі (формування когнітивної системи елементів: що маємо – обсяг, вид, якість та рівень достовірності інформації; що треба отримати в результаті аналізу – узагальненні данні, ознаки маніпулювання, характеристику особистості (психологічний портрет) чи певної ситуації / події, прогнозні викладки тощо; формулювання гіпотези (за необхідності); вибір адекватних засобів її доведення / спростування чи методів аналізу);
- третій – розв'язання задачі (активізація когнітивного процесу: пасивне чи активне використання певного алгоритму, його корегування, перевірка гіпотези, підбір та застосування методів аналізу);
- четвертий – перевірка та фіксація результатів, прогнозування їх наслідків, оцінка досягнення мети.

При цьому, актуалізуються необхідні мисленнєві операції (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, абстрагування, узагальнення, конкретизація) та види мислення (логічне, критичне, творче, інтуїтивне, наочно-дійове та наочно-образне, словесно-логічне, теоретичне та практичне, проактивне).

Акцент, зокрема, слід зробити на тому виді мислення, котре визначається в

залежності від реакції людини на певні подразники, а саме – на проактивному. Під час аналізу інформації таке мислення дає змогу: не залежно від будь-яких зовнішніх обставин, свідомо обирати чи корегувати власну реакцію на отримані відомості; концентруватися, насамперед, на тих аспектах, які можна змінити; здійснювати прогноз ймовірного перебігу подій та ситуацій. На дієвість такого виду мислення впливатимуть як індивідуальні особливості мислення (самостійність, критичність, гнучкість, послідовність, швидкість, ширина та глибина), так і певні значущі психологічні чинники (установки, емоції, мотиви, рівень розвитку інтелекту та досвід) [3].

До того ж, фахівець, котрий здійснює аналіз інформації, має враховувати, що особа, яка передає йому певні відомості, у процесі їх сприйняття, могла також піддаватися певним психологічним впливам. Наразі, отримуючи певну інформацію, людина, залежно від рівня її піддатливості до впливу, може змінювати свої життєві пріоритети, правила поведінки, ставлення до певних осіб та самої інформації. Такі процеси не завжди відбуваються усвідомлено і можуть детермінувати деструктивні дії чи поведінкові реакції.

Ураховуючи, що людина продумує власні дії, як правило, хоча б на крок уперед, то аналізуючи поведінку слід прогнозувати її наслідки та приховані мотиви. Активний вплив інформації на особистість сприяє актуалізації її можливостей, вибірковості сприйняття та формуванню нових мотивів [4]. Певні зовнішні (обставини та умови сприймання інформації, її оперативна важливість, особистісна необхідність тощо) та внутрішні (психоемоційний стан, настрій, самопочуття, компетентність у певній галузі й т. ін.) чинники детермінують сприймання інформації. Потреби у певній інформації виникають переважно при її дефіциті у межах реалізації певних професійних завдань, а пізнавальні мотиви спонукають фахівця до пошуку, уважного сприймання, осмислення й запам'ятовування конкретної інформації.

Тобто сприймання інформації, через яку можуть опосередковано реалізуватися психологічні впливи, представляє собою

складний психологічний процес, котрий залежить від уже наявних установок, життєвих пріоритетів, індивідуально-психологічних особливостей, актуального психічного стану особистості та її спрямованості. До того ж, варто наголосити, що знання основних аспектів використання таких впливів є конче необхідним для фахівців безпекових інституцій не тільки у контексті їх виявлення у процесі аналізу інформації та протидії ворожим інформаційним операціям, а й для реалізації власних інформаційно-психологічних технологій в інтересах забезпечення національної безпеки. У сучасних умовах система активного інформаційного протидіювання має передбачати формування ефективних стратегій та вироблення дієвих інноваційних методів інформаційно-психологічної протидії одночасно на міждержавному, державному, суспільному та особистісному рівнях.

Разом з тим, здійснення процесу аналізу інформації вимагає від фахівця розвиненого комплексу психологічних характеристик, що детермінують успішність та якість такого аналізу. Одне з чільних місць з поміж яких посідають творчі здібності, оскільки аналітична праця базується саме на творчій складовій особистості, що сприяє своєрідності здійснення аналізу інформації, викладу отриманих результатів, розробці прогнозних моделей тощо. Як відомо, результатом творчої діяльності є створення нових цінностей (матеріальних, духовних). Але творчо підходити до справи може не кожен. Це пов'язане з тим, що будь-яка особистість має певний рівень розвитку творчих здібностей, а вони розвиваються на основі певних задатків та за умови сформованих загальних і спеціальних здібностей. Наявність необхідного об'єму знань у процесі роботи з інформацією дає змогу:

- будь-яке явище, процес усвідомити в певній системі взаємозв'язків та взаємозалежностей;
- знайти нестандартні підходи до виокремлення ключових аспектів певних інформаційних блоків;
- отримати креативні результати аналізу певної інформації;

- максимально зрозуміти наявну інформацію та зробити адекватні висновки у межах реалізації певного завдання.

Дбаючи про розвиток творчих здібностей, фахівець повинен бути наполегливим, цілеспрямованим, терплячим, і разом із тим, намагатися проявляти творчий підхід до вирішення різноманітних професійних завдань.

У самому широкому розумінні творчість розглядають як взаємодію, що веде до розвитку. Крім того, творчість є органічною складовою цілісного психічного потенціалу суб'єкта, основою його конструктивної, проектувальної та видозмінюючої діяльності у професійних і повсякденних вимірах [5, 22]. Зумовлює творчий процес чітко організована й наполеглива праця фахівця, який намагається здійснити всебічний та ґрунтовний аналіз отриманої інформації. Якщо він має розвинені творчі здібності, то зможе швидко та об'єктивно оцінити будь-яку інформацію і отримати оптимально правильні та достовірні результати на даний період часу.

Вочевидь, саме творчий підхід до процесу аналізу інформації є запорукою виокремлення та презентації якісних результатів, які сприятимуть успішності вирішення професійних завдань. Основою такого підходу є розвинені творчі здібності. Останні можуть розвиватися на будь-якому етапі формування особистості фахівця залежно від рівня розвитку його загальних та спеціальних здібностей. Чим сильніше вони будуть розвинені, тим ефективнішою буде творча активність (особистісний феномен, що формується на основі розвинених творчих здібностей, які обумовлюють реалізацію творчого потенціалу у процесі розв'язання професійних завдань).

За наявності дієвих мотивів, необхідних сприятливих умов і режиму праці, належного адекватного ставлення керівництва та забезпечення позитивного соціально-психологічного клімату в колективі може відбуватися активізація творчого потенціалу. Зазвичай творчі здібності особистості у процесі аналізу

інформації виражаються в особливостях її перцепції, інтелекту, характеру та мотивації.

До низки перцептивних особливостей людини, яка володіє творчим потенціалом, зокрема відносять: високий рівень концентрації та стійкості уваги, вразливість, чутливість, цікавість. До інтелектуальних – прогностичні та аналітичні здібності, критичність та проактивність мислення, розвинену інтуїцію та уяву, фантазію, широкий кругозір. Серед характерологічних особливостей виокремлюються, насамперед, такі: наполегливість, цілеспрямованість, уміння досягати поставленої мети, послідовність, оригінальність, цілісність, ухиляння від шаблонів, самоорганізованість, високий рівень працездатності. Що стосується особливостей мотивації до успішного аналізу інформації, то вона проявляється у наявності інтересу до реалізації творчих задумів у процесі такого аналізу, бажанні проявити креативність та прагненні до творчої діяльності.

Тому, як правило, у процесі аналізу інформації якісних результатів досягають саме ті фахівці, які мають розвинене творче мислення, що зумовлюється, насамперед, інтересом до роботи з інформацією, прагненням зрозуміти її прихований зміст та бажанням прогнозувати подальші дії чи перебіг подій з високим рівнем ймовірності.

Крім того, творче мислення, що реалізується у процесі аналізу інформації, має низку таких характеристик як:

- гнучкість (можливість передбачати декілька варіантів розвитку ситуації, змінювати технології аналізу інформації із урахуванням оперативної ситуації, залежно від особливостей її перебігу та динамічних змін);

- активність (адекватна й швидка реакція на надходження нової інформації, швидкий перехід від розв'язання однієї проблеми до іншої, продукування декількох точок зору та прогнозування можливих їх наслідків);

- нешаблонність (незаангажований підхід до вирішення певної проблеми, її самостійний аналіз та об'єктивне бачення, відсутність стереотипності, наявність інноваційних ідей та своєрідних шляхів їх реалізації);

- оригінальність (формулювання незвичних, неочікуваних, але конструктивних рішень та прогнозів розвитку подій; нестандартний підхід до організації та реалізації аналізу різновидової інформації).

Отже, розвиток творчих здібностей, необхідних фахівцям сектору безпеки для ґрунтового аналізу інформації відбуватиметься тоді, коли вони: приділятимуть належну увагу самовдосконаленню шляхом вивчення передового досвіду щодо використання інноваційних технологій та психологічних методик аналізу інформації, наукової та методичної літератури у галузі психології; братимуть активну участь у науково-практичних форумах; розвиватимуть свій професійний кругозір.

Як зазначав відомий український психолог В. О. Моляко [5], про творчість можемо говорити тоді, коли розв'язується нова задача, коли вперше виникає нова думка, коли розробляється певний проект. Таке психологічне тлумачення творчості сприяє більш широкому розумінню цього феномену.

До того ж, варто враховувати, що особливостями творчої активності фахівця у процесі аналізу інформації є такі:

- наявність розвинених вольових якостей (наполегливості, самовладання, цілеспрямованості, рішучості, емоційно-вольової стійкості), що сприятимуть розвитку його здатності коректно й аргументовано робити висновки за результатами аналізу певної інформації, доводити до логічного завершення розпочатий аналіз, не піддаватися паніці (зумовленої думками, що щось не вийде чи буде не так) та не впадати в стан фрустрації, а поступово аналізувати наявні інформаційні блоки, поєднуючи результати аналізу у цілісну психологічно-інформаційну матрицю;

- сформованість мотивації до творчої діяльності: бажання реалізувати творчі здібності, прагнення до творчої роботи, інтерес до креативних результатів тощо;

- взаєморозуміння та конструктивна співпраця із колегами;

- умови, які сприяють творчому пошуку (відсутність вимог щодо чіткого

дотримання певних стереотипів та тотального контролю; наявність відповідно обладнаного робочого місця; доступ до необхідних матеріалів тощо).

Загалом, аналіз інформації – це клопітка розумова праця, невід'ємною складовою якої є творча діяльність, яка є досить складною і має бути продуктивною, тому вимагає не тільки розвинених інтелектуальних якостей, а й активізації мислення, уваги та уяви, зосередженості та певного психоемоційного стану.

Оскільки інформація може мати досить високий рівень складності (який залежить від якості, кількості, чіткості та систематизованості представлення інформації, її відповідності вимогам поставленого завдання), то фахівцеві для її об'єктивного аналізу важливо усвідомлювати не тільки психологічний механізм, а визначальні вектори його реалізації. Отже, принципи аналізу інформації є визначальними першоосновами, що детермінують базові орієнтири її успішного опрацювання. До основних принципів аналізу інформації слід віднести такі:

- цілеспрямованості – завжди має визначатися мета необхідного аналізу інформації; результати аналізу також слід викладати із урахуванням поставленої мети;

- об'єктивності – всебічний ґрунтовний аналіз базується на об'єктивності інформації; фахівець має нівелювати суб'єктивне ставлення до певних фактів та подій;

- послідовності – аналіз має здійснюватися поетапно «від конкретного до загального» із урахуванням особливостей та значущих аспектів наявної інформації;

- конгруентності – відповідність почутого та побаченого певним подіям, фактам, особливостям поведінки конкретної особи; кореляція висновків та прогнозних моделей з конкретною інформацією;

- системності – урахування усіх дотичних аспектів до певної інформації, відкритість до сприйняття інших альтернативних точок зору, урахування можливих кореляційних зв'язків конкретних інформаційних блоків;

Питання психології

- динамічності – освоєння нових теорій, концепцій і стратегій аналізу інформації та використання відповідних дієвих креативних підходів;

- коректності – результати аналізу мають бути узгоджені зі змістом та обсягом конкретної інформації;

- логічності – висновки щодо інформації мають бути логічними, обґрунтованими та доведеними;

- доступності – представлений фахівцем довідковий матеріал, отриманий у результаті аналізу інформації, має бути поданий у доступній та зрозумілій формі.

Висновки. Таким чином, однією із важливих передумов якісного всебічного аналізу інформації є відповідний психологічний механізм, який розкриває психофізіологічні засади зазначеного процесу та послідовність відповідних когнітивних дій фахівця. Зокрема, психологічний механізм аналізу інформації актуалізує необхідний психічний стан та відповідну функціональність під час опрацювання інформаційних масивів. Реалізація вказаного механізму забезпечується постійним вдосконаленням інтелектуальної сфери особистості фахівця та розвитком його мислення, насамперед, проактивного. Таке мислення дає змогу усвідомлено та незалежно від зовнішніх обставин, обирати реакцію на отриману інформацію, концентруватися на тому, що можна змінити та формувати необхідні прогнози моделі із урахуванням подальшого перебігу подій.

Фахівець із високим рівнем розвитку творчих здібностей зможе швидко та об'єктивно здійснити аналіз будь-якої

інформації, а за його результатами сформувані ґрунтовні висновки та із певним рівнем достовірності зробити прогноз подальших дій, подій, поведінкових реакцій тощо. Передумовами розвитку творчої особистості є: наявність системи необхідних знань та комплексу психологічних характеристик; компетентність у професійній сфері; актуалізовані необхідні мотиви (зокрема, прагнення до творчості, бажання розробити та запровадити інноваційні підходи до аналізу інформації, інтерес до розвитку творчих здібностей). До основних детермінант творчої діяльності доцільно відносити наступні: внутрішні – творчий потенціал, творчі здібності, творчий підхід до роботи, творча активність, мотиви до творчої роботи; зовнішні – організація праці, сприятливі умови та режим роботи, адекватне ставлення керівництва та позитивний соціально-психологічний клімат у колективі.

Визначальними першоосновами, що детермінують базові орієнтири успішного опрацювання інформації є певні принципи аналізу інформації, зокрема такі: цілеспрямованості, об'єктивності, послідовності, конгруентності, системності, динамічності, коректності, логічності, доступності.

Викладені у статті матеріали не претендують на вичерпність, відтак подальші наукові розвідки з анонсованої проблематики можуть бути зосереджені на розробці комплексної психологічної моделі опрацювання значних інформаційних масивів в умовах впливу на особистість фахівця психотравмуючих чинників.

Список використаних джерел

1. Корольчук М. С., Корольчук В. М., Ржевський Г. М. та ін. Практична психологія : навч. посіб. К. : Нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 728 с.
2. Пасічник І. Д., Каламаж Р. В., Матласевич О. В., Нікітчук У. І. та ін. Психологія мислення : підруч. ; за ред. І. Д. Пасічника. Острого : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. 560 с.
3. Іванова Н. Г. Психологічна складова проактивного забезпечення стратегічних комунікацій. *Комунікативні стратегії інформаційного суспільства: лінгвістика, право, інформаційна безпека* : зб. матер. XIII Всеукр. наук. конф. (Київ, 13 квітня 2022 р.). К. : НА СБУ, 2022. С. 26-29.
4. Ivanova N., Andrusyshyn Y., Palyvoda O. Personality Motivation For Successful Functioning In Today's Conditions. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. Proceedings of the International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation. 2021. Vol. 617. P. 161-166.
5. Моляко В. О., Коваленко А. Б., Мойсеєнко Л. А. та ін. Творча діяльність в ускладнених умовах : наук.-метод. посіб. ; за ред. В. О. Моляко. К. : Ін-т психології імені Г. С. Костюка, 2007. 308 с.

References

1. Korol'chuk M. S., Korol'chuk V. M., Rzhivs'kyi H. M. and others. *Praktychna psykholohiya [Practical psychology : educ. manual]: navch. posib. K. : Nats. torh.-ekon. un-t, 2014. 728 p. (in Ukrainian)*
2. Pasichnyk I. D., Kalamazh R. V., Matlasevych O. V., Nikitchuk U. I. and others. *Psykholohiya myslennya [Psychology of thinking : tutorial]: pidruch. ; za red. I. D. Pasichnyka. Ostroh : Vyd-vo Nats. un-tu «Ostroz'ka akademiya», 2015. 560 p. (in Ukrainian)*
3. Ivanova N. H. *Psykholohichna skladova proaktyvnoho zabezpechennya stratehichnykh komunikatsiy [Psychological component of proactive provision of strategic communications]. Komunikatyvni stratehiyi informatsiynoho suspil'stva: linhvistyka, pravo, informatsiyna bezpeka : zb. mater. KHIII Vseukr. nauk. konf. (Kyiv, 13 kvitnya 2022 r.). K. : NA SBU, 2022. P. 26-29. (in Ukrainian)*
4. Ivanova N., Andrusyshyn Y., Palyvoda O. *Personality Motivation For Successful Functioning In Today's Conditions. Advances in Social Science, Education and Humanities Research. Proceedings of the International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation. 2021. Vol. 617. P. 161-166.*
5. Molyako V. O., Kovalenko A. B., Moyseyenko L. A. and others. *Tvorcha diyal'nist' v uskladnenykh umovakh [Creative activity in difficult conditions : science and method. manual]: nauk.-metod. posib. ; za red. V. O. Molyako. K. : In-t psykholohiyi imeni H. S. Kostyuka, 2007. 308 p. (in Ukrainian)*

Summary

Ivanova N. *Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of Scientific Laboratory of Educational-Scientific Institute of Information Security and Strategic Communications of the National Academy of the Security Service of Ukraine*

Andrusyshyn Y. *Candidate of Psychological Sciences (PhD in Psychology), Leading Researcher of Scientific Laboratory of Educational-Scientific Institute of Information Security and Strategic Communications of the National Academy of the Security Service of Ukraine*

Palyvoda O. *Candidate of Psychological Sciences (PhD in Psychology), Leading Researcher of Scientific Laboratory of Educational-Scientific Institute of Information Security and Strategic Communications of the National Academy of the Security Service of Ukraine*

PSYCHOLOGICAL MECHANISM AND PRINCIPLES OF INFORMATION ANALYSIS IN THE ACTIVITIES OF SECURITY INSTITUTIONS SPECIALISTS

Introduction. *The performance by security institutions specialists of their professional duties in the conditions of permanent information dissemination demands a thorough analysis of significant arrays of diverse information. Therefore, ensuring the successful functioning of an efficient and effective system of information analysis in the professional activity of the specified category of specialists, taking into account the specifics of such activity and the course of the security situation, actualizes a number of methodological, methodical and practical problems. One of them is the identification of the psychological mechanism and basic principles of information analysis as the key basis of qualitative implementation of the specified process.*

Purpose. *The purpose of the article is to substantiate and characterize the psychological mechanism which is important for the objective characterization of information blocks, as well as to highlight the main principles of information analysis carried out by security institutions specialists during their professional activities. The main tasks within the specified goal are: determination of the stages of such psychological mechanism and description of the psychological prerequisites for its successful implementation, detailing the defining principles that determine the basic guidelines for the qualitative processing of information arrays.*

Methods. *The authors used a complex of theoretical and special methods, in particular: systematization and generalization, comparison and abstraction, structuring and objectification, psychological analysis of personality, interpretation of behavioral signs and prediction of possible actions.*

Originality. *For high-quality and comprehensive research of large volumes of information arrays, security sector specialists should focus on achieving the following goals: establish the level of reliability of information; understand the significance of certain information and actualize thinking activity and attention, distancing yourself from other problems and thoughts; constantly update your knowledge in accordance with dynamic innovative changes in the information and scientific sphere; working with information, take into account one's own individual psychological characteristics and style of activity; develop intellectual-prognostic and communicative-creative qualities; form and apply constructive and effective strategies of*

information analysis, on the basis of which to develop appropriate prognostic models of the further course of events.

The success of the implementation of the specified goals is determined, first of all, by the awareness of the psychological mechanism of information analysis. In general, the psychological mechanism of information analysis should contain a number of the following stages: awareness of its significance, purpose and need for analysis; perception of information and selection of priority aspects; selection and structuring of supporting/key aspects and emphasis on them; comprehension of information and emergence of relevant emotions, motives for qualitative analysis of information; comparison of information with relevant available knowledge; own primary interpretation of the received information; taking into account one's individual characteristics, which may facilitate/hinder the objective analysis of this information (also the individual characteristics of the person who reported or transmitted this information); determination of the method of action (algorithm, methods, strategies); making a decision to act.

The successful implementation of the presented mechanism is, first of all, ensured by the constant improvement of the intellectual sphere of the specialist's personality and the development of proactive thinking. At the same time, the process of information analysis requires a specialist to have a developed set of psychological characteristics that determine the success and quality of such analysis. One of the prominent places among them take creative abilities, since analytical work is based precisely on the creative component of the personality, which contributes to the originality of information analysis, presentation of obtained results, development of predictive models, etc.

Since the information can have a fairly high level of complexity, for its objective analysis it is important to understand not only the psychological mechanism, but also the determining vectors of its implementation. Therefore, the principles of information analysis are the defining fundamentals that determine the basic guidelines for its successful processing.

Conclusions. *One of the important prerequisites for qualitative thorough analysis of information is the corresponding psychological mechanism, which reveals the psychophysiological foundations of the specified process and the sequence of relevant cognitive actions of the specialist. The psychological mechanism of information analysis actualizes the necessary mental state and the corresponding functionality during the processing of information arrays.*

Core basics of information analysis are the defining principles that determine the key orientations for successful information processing, in particular the following: purposefulness, objectivity, consistency, congruence, systematicity, dynamism, correctness, logic, accessibility.

The materials presented in the article do not pretend to be exhaustive, therefore, further scientific research on the announced issues should be focused on the development of a complex psychological model of processing significant information arrays in the conditions of the influence of psycho-traumatic factors on the personality of the specialist.

Key words: *information analysis; proactive thinking; principles; psychological mechanism; security institution; perception; creative abilities.*

Received/Поступила: 10.11.22.